

Inhoudsopgave

I	De wording van het wereldbestel	15
	<i>Martijn Lak, Joris Voorhoeve en Geor Hintzen</i>	
1.1	Ontwikkeling van de internationale betrekkingen	16
1.1.1	Vier hoofdvormen van politieke organisatie	17
1.1.2	Waar gaan internationale betrekkingen over?	18
1.1.3	Voorlopers van het huidige statenstelsel	19
1.1.4	De staat als rechtsfiguur en de scheiding van machten	21
1.1.5	Soevereiniteit en volkenrecht	22
1.1.6	De Vrede van Westfalen en het machtsevenwicht	23
1.2	Van Westfalen naar Wenen	24
1.2.1	De Republiek	24
1.2.2	De revoluties van de achttiende eeuw	25
1.2.3	Economisch denken in de internationale betrekkingen	30
1.2.4	De opkomst van de natie en het nationalisme	31
1.2.5	De vermaatschappelijking in de negentiende eeuw	32
1.3	Europa na het Weens Congres	33
1.3.1	Van Wenen naar Berlijn	33
1.3.2	Het koloniale imperialisme	36
1.3.3	De aanloop naar de Eerste Wereldoorlog	41
1.4	Twee wereldoorlogen	45
1.4.1	De Eerste Wereldoorlog	45
1.4.2	Het interbellum	51
1.4.3	Communisme, fascisme en parlementaire democratie	58
1.4.4	De Grote Depressie en de doorbraak van Hitler	60
1.4.5	Naar de Tweede Wereldoorlog	66
1.4.6	De Tweede Wereldoorlog	70
1.5	De naoorlogse wereldorde en de 'New World'	76
1.5.1	De wereldorde na 1945 en de Koude Oorlog	76
1.5.2	Dekolonisatie en de oorlog in Vietnam	84

	1.5.3	Het einde van de Koude Oorlog	88
	1.5.4	Een nieuwe wereldorde	91
	1.5.5	Het multipolaire bestel	96
2		Economische ontwikkeling van de internationale betrekkingen	111
		<i>Reitse Keizer</i>	
2.1		Hoofdlijnen in de recente economische ontwikkeling	113
	2.1.1	Mondialisering	113
	2.1.2	Ontwikkeling economisch denken	115
	2.1.3	Financialisering	116
	2.1.4	Concentratie in wereldsteden	118
2.2		Mondialisering van productie	119
2.3		Internationale handel	122
	2.3.1	Aard en omvang internationale handel	122
	2.3.2	Internationale handelsroutes	126
	2.3.3	Vrijhandelszones en internationale handelsorganisaties	127
2.4		Rijkdom, welvaart en ontwikkeling	132
	2.4.1	Ongelijke verdeling van welvaart	132
	2.4.2	Vergelijking van welvaart en ontwikkeling	134
2.5		Economische ontwikkeling	137
	2.5.1	Innovatie	138
	2.5.2	De tijgertuin van economische ontwikkeling	140
	2.5.3	De Europese Unie	142
2.6		Financiering van welvaart en ontwikkeling	144
	2.6.1	Schuld aan het buitenland	145
	2.6.2	Staatsschuld	147
	2.6.3	Private schuld	148
	2.6.4	Rente en aflossing	150
	2.6.5	Vermindering van de schuldenlast	150
2.7		Aard en omvang internationaal financieel verkeer	152
	2.7.1	Vormen van internationaal financieel verkeer	152
	2.7.2	Sleutelvaluta	156
2.8		Internationaal maar illegaal	157
	2.8.1	Internationale criminaliteit	159
	2.8.2	Aanpak internationale criminaliteit	160
	2.8.3	Pecunia non olet: illegale financiële stromen en fraude	162
	2.8.4	Mondialisering van illegaliteit	164

2.9	Mondiale spreiding en concentratie	164
2.9.1	Mondiale spreiding	165
2.9.2	Mondiale concentratie – ‘global cities’	165
2.9.3	Kapitaal, arbeid en migratie	168
3	Theorieën van internationale politiek	181
	<i>Saskia Rademaker, Joris Voorhoeve, Geor Hintzen en Reitse Keizer</i>	
3.1	Internationale betrekkingen op verschillende manieren bekeken	182
3.2	Modellen en scenario's van de wereldpolitiek	184
3.3	Internationale macht en invloed	189
3.4	Realisme	193
3.4.1	Eigenschappen van het realisme	193
3.4.2	Machtsevenwicht en het veiligheidsdilemma	197
3.5	Liberalisme	198
3.5.1	Liberalisme als theorie van internationale betrekkingen	199
3.5.2	Liberalisme versus realisme	202
3.6	Rationele keuze- en speltheorie	203
3.6.1	Rationele keuze-theorie (<i>rational choice</i>)	204
3.6.2	Speltheorie	206
3.7	De tragedie van de meent	209
3.8	Constructivisme	212
3.9	Wereldburgerschap	215
3.10	Politiek-economische theorieën	221
3.10.1	De Internationale Politieke Economie	221
3.10.2	Economische benaderingen van de internationale politiek	224
3.11	Traditionele niet-westerse benaderingen	233
3.11.1	China	235
3.11.2	India	242
3.11.3	Zuidoost-Azië	245
3.11.4	De wereld van de islam	247
3.12	Kritiek op het westerse systeem	249
3.12.1	Marxisme in Latijns-Amerika	250
3.12.2	Derdewereldbeweging	253
3.12.3	Fundamentalisme	256
3.12.4	Hedendaagse kritische denkers	261

4	Internationaal publiekrecht	277
	<i>Jolanda van der Vliet</i>	
4.1	Inleiding	277
4.2	Actoren in het internationaal recht	278
4.3	De aard van het internationale publiekrecht	279
4.4	Beslechten van geschillen	282
4.5	Bronnen van het internationale recht	283
4.6	Het klassieke volkenrecht	287
4.7	Moderne onderwerpen van internationaal publiekrecht	290
4.8	Vredeshandhaving: het systeem van collectieve veiligheid	294
5	Internationale organisaties	303
	<i>Joris Voorhoeve</i>	
5.1	Inleiding	304
5.2	Indeling internationale organisaties	304
	5.2.1 De internationale organisaties-as	306
	5.2.2 Sterkte van staten (sterke staten-as)	309
	5.2.3 Dynamiek van het schema	311
	5.2.4 Internationale non-gouvernementele organisaties	312
	5.2.5 Integratie, invloed en macht	313
5.3	Theorieën – het realisme	314
	5.3.1 Collectieve veiligheid	317
	5.3.2 De VN en de collectieve veiligheidstheorie	318
	5.3.3 Veronderstellingen van de collectieve veiligheidstheorie	319
	5.3.4 De Veiligheidsraad is representatief voor de lidstaten	323
	5.3.5 De VN kan snel interveniëren	325
	5.3.6 Soorten vredesoperaties	327
5.4	Theorieën – het functionalisme	329
	5.4.1 De VN en het functionalisme	331
	5.4.2 Fondsen, programma's, gespecialiseerde organisaties en andere VN-instellingen	332
5.5	De NAVO	337
6	De Europese Unie	345
	<i>Jaap de Zwaan</i>	
6.1	Inleiding	345
6.2	Geschiedenis	347
6.3	Bevoegdheden en verantwoordelijkheden	349

6.4	Twee verdragen	353
6.5	Subsidiariteitsbeginsel en artikel 5 VEU	353
6.6	De instellingen, organen en agentschappen	354
6.7	Besluitvorming op Europees niveau en rol nationale parlementen	357
6.8	Juridische instrumenten, eigen middelen, begroting en rechtspersoonlijkheid	360
6.9	Externe betrekkingen	361
6.10	De burger	363
6.11	Dreigingen en uitdagingen	365
6.12	Hervormingen	368
6.13	Tot slot	374
7	Ontwikkelingssamenwerking	379
	<i>Jos Walenkamp</i>	
7.1	Wat betekent ontwikkelingssamenwerking?	379
7.2	Waarom ontwikkelingssamenwerking?	386
7.3	Karakteristieken van onderontwikkeling	388
7.4	Theorieën ter verklaring van onderontwikkeling	390
7.5	Ontwikkelingsstrategieën en hulpparadigma's	395
7.6	Kanalen van ontwikkelingshulp	398
7.6.1	Bilaterale ontwikkelingshulp	398
7.6.2	Multilaterale ontwikkelingshulp	399
7.6.3	Initiatieven van particulieren	402
7.7	Waarom gaat het soms mis met ontwikkelingshulp?	404
7.8	Ontwikkelingssamenwerking 2.0	406
8	Andere spelers	411
	<i>Jonathan Offringa, Marieke Meijer, Saskia Rademaker, Rosa Groen, Vincent Smit, Martijn Lak, Reitse Keizer en Nicky Plasman</i>	
8.1	Non-gouvernementele organisaties	413
8.2	Veiligheidsbedrijven en private strijdkrachten	419
8.3	Terroristische organisaties	422
8.4	Megasteden	429
8.5	Multinationale bedrijven en banken	434
8.6	Godsdiensten en ideologieën	441
8.7	Media, informatie en desinformatie	447
8.8	Politieke lobby's	458
8.9	Invloedrijke personen	461

8.10	Tot slot	463
9	Een onzekere toekomst <i>Joris Voorhoeve</i>	473
	Over de auteurs en medewerkers	479
Bijlage	Praktische vaardigheden <i>Marloes Geboers en Saskia Rademaker</i>	481
1	Onderzoekend vermogen	481
2	Betrouwbaarheid	482
3	Online bronnen	485
4	Onderzoekspapers	486
	Lijst van figuren, tabellen en tekstvakken	489
	Trefwoordenregister	491